

aNNNo Domini 2025

Zachytiť moment je cenné **pre budúcnosť**
Zachytiť emóciu je cenné **už dnes**

HORNÁ NITRA

Nedávno som si skúsila vyplniť jeden internetový test. Týkal sa schopnosti rozoznať fotografie nafotené človekom a vytvorené AI generátorom. Moja úspešnosť bola 50%, pričom som mala tendenciu AI trochu podceňovať. Ak si pamätáte, pri prvých pokusoch vytvárať portréty pomocou AI subjekt väčšinou vyzeral ako kríženec obrazu od Picassa a Dalího, prípadne ako vosková figurína v saune. Teraz však na základe zadaných vstupných údajov vytvára zábery na nerozoznanie od práce šikovného fotografa s dobrou technikou a fotošopom.

Videla som obrázky jednoznačne vytvorené AI, ktoré sa ku tomu priznávali, z oblasti módy, snových krajín, alebo štylizovaných portrétov, a začala premýšľať, ako sa vysporiadame s prístupom k umeleckej hodnote takto vzniknutých obrázkov.

Keď sa od roku 1824 začal vďaka dagerotypii vývoj fotografie, predpovedal sa koniec výtvarného umenia. Fotografia mala postupne popri svojom vývoji a zdokonaľovaní nahradiť funkciu obrazov ako subjektívneho videnia skutočnosti.

Nestalo sa. Akurát fotografia ako taká si medzi všeobecne uznávané smery razila svoju cestu postupne, kým začala byť vnímaná, ako samostatné umenie, nie len viac alebo menej presný záznam reality. A aj dnes sa vedú dišputy, čo z fotografie je a čo nie je umenie. No o všeobecnej obľube fotografie hovoria aj nespočetné súťaže a každoročne vyhlasované celosvetové výsledky v rôznych kategóriách. Nuž a s rozvojom mobilných telefónov a rozmachom sociálnych sietí snáď môže fotografovať ktokoľvek.

Zdalo by sa, že fotoaparátom odzvoní, aspoň tým neprofesionálnym. Ale ani najmodernejšie mobilné telefóny nevytlačili kvalitné digitály. Áno, pribúda ľudí, ktorí fotia, ale nie je záber ako záber. Kým niekto aj s bezzrkadlovkou poslednej generácie nenafotí viac, ako len peknú rodinnú fotku z dovolenky, človeku s „okom“ často stačí lepší mobil. Keď digitálna fotografia masívne nahradila analógový proces, na nejaký čas vôňa vývojky, alebo ustaľovača odvanula preč, ale trend posledných rokov ukazuje opak. Podobne ako vinylové platne, vyvolávanie fotografií klasickým procesom zažíva renesanciu. Či sa už AI zdokonaľuje, alebo nie. Ako sa do budúcnosti vysporiadame s AI ako umením, uvidíme. Rozhodne je to téma, ktorá si ešte zaslúži našu pozornosť. Zatiaľ, do fotenia, priatelia.

OBSAH

- 1 Erik Kližan
- 5 Samuel Galanský
- 8 Kaviarenský povaľač
- 10 Katka Beňadik Pračková
- 18 O knihe
- 19 Vojtech Bartko
- 24 Viktorio

obleč sa do umenia
obleč sa do
histórie Slovenska

potešíš seba aj blízkych originálnym darčekom

SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ
MÚZEUM

Výstava na zámku v Bojniciach 9.11.2023-10.3.2024
ešte nenamaľované

OBRAZY SLÁVNÝCH

podporíš seba, krajinu aj kultúrne pamiatky **dyera®.sk**

Erik Kližan

Okrem klasických knižníc, kam sa dá prísť a knihy si vypožičať, existujú knižnice, do ktorých sa verejnosť bežne nedostane. Vďaka Erikovi Kližanovi, knihovníkovi zo zámku, máme možnosť nahliadnúť na jedno také čarovné miesto.

Predstav nám, prosím, aká je tvoja práca a čo je jej náplňou.

„Pracujem v Knižnici Slovenského národného múzea - Múzea Bojnice. Je to špeciálna muzeálna knižnica. Na rozdiel od všeobecných knižníc je náš knižničný fond tvorený v závislosti od zamerania múzea. V bojnickom zámku sídli umelecko-historické múzeum, ktoré je zamerané na stavebno-historický vývoj objektu, čiže samotného zámku. Zároveň dokumentujeme umelecké obdobie tzv. historizmu, čo sú umelecké smery zhruba od polovice 19. storočia

foto: zdroj TASR

do roku 1900, medzi ktoré patria neogotika, neorenesancia, neo-barok, eklekticismus (spája historické prvky z rôznych epoch) a napokon secesia. Znie to zložito, no v regáloch našej knižnice odborná verejnosť - historici, kunsthistorici, študenti stredných a vysokých škôl ale aj "laická" verejnosť môže nájsť hlavne knižničné dokumenty z oblasti dejín (všeobecné i slovenské) a umenia - maľba, kresba, grafika, sochárstvo, architektúra, okrajovo hudba a fotografia, od praveku po súčasnosť. K tomu viacero zborníkov, časopisov a knihy z ďalších vedných odborov. Spolu je to viac ako 11-tisíc

knižničných dokumentov. Mojou dennou prácou je spravovanie tohto fondu, základná evidencia, elektronická katalogizácia, vypožičiavanie kníh z nášho fondu alebo prostredníctvom medziknižničnej výpožičickej služby pre čitateľov, výber a nákup nových titulov podľa záujmu a požiadaviek čitateľov, výmena publikácií múzea za tituly iných múzeí a e-mailová komunikácia. Napokon sem-tam nejaká drobná oprava "nehôd", ktoré sa knihám môžu prihodiť manipuláciou.“

Ako táto knižnica vznikla? Ešte stále sídli knižnica vo vežičke?

„Knižnica vznikla zároveň so vznikom múzea v roku 1950 ako nevyhnutná informačná báza pre odborných pracovníkov. Prvé knihy do múzea prichádzali ako zvozy, presuny, konfiškáty, či dary z rôznych palácov, kaštieľov, kláštorov alebo súkromných zbierok z územia niekdajšieho Nitrianskeho kraja. Niektoré vtedajšia štátna moc ich majiteľom zhabala, niektoré však práve odvezením do múzea a knižnice boli zachránené pred nenávratným zničením. Podľa archívnych záznamov bolo už v roku 1953 v bojnickom zámku, sto či dokonca dvestotisíc kníh. Tie však boli odvezené do Nitry a rozpustené vo fonde národnej alebo pôdohospodárskej knižnice. Odvtedy sa buduje fond

súčasnej knižnice. Knihy do nej získavame každoročným nákupom, výmenou, darom alebo vlastnou produkciou múzea. Knižnica od vzniku sídlila v rôznych častiach zámku. Od roku 1990 je v priestoroch tzv. Štvorhrannej veže, ktorá je otočená smerom k bojníckemu námestiu. Na tej veži sú dve veľké, dvojkrídlové okná. Návštevníci knižnice vedia, že ak je od jari do jesene na veži otvorené okno, knihovník je v práci. (Úsmev)“

Aká najvzácnejšia kniha sa tu nachádza? Popríklad najväčšia, najmenšia, najstaršia...

„Fond knižnice bojníckeho múzea tvorí viac ako 11-tisíc knižničných dokumentov. Ťažko povedať, ktorá kniha je najvzácnejšia, lebo je to veľmi individuálne kritérium. Veď pre každého čitateľa je najvzácnejšou knihou tá, ktorú práve potrebuje. No z "rekordov" knižnice môžem spomenúť najstaršiu knihu, ktorou je latinsky písaná gramatika. Ide vlastne o štyri zviazané samostatné diela, ktoré boli vytlačené v Benátkach v rokoch 1493 až 1496. Odborne sa tieto diela nazývajú inkunábula alebo prvotlač. To sú všetky knihy vydané od vynálezu kníhtlače okolo roku 1450 až do roku 1500. Vzácne v našom fonde sú diplomatáre s prepismi starých listín stredoeurópskej proveniencie z prvej i druhej polovice 19. storočia, časopisy Letopis Matice slovenskej, Slovenské pohľady, zborník a časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti z 19. a 20. storočia, ktoré sú základným pramenným zdrojom pre viacerých bádateľov v slovenskej histórii. Viaceré monografie a katalógy výtvarných umelcov a ich diel, ktoré sme získali nákupom či výmenou, sú možno jedinými na Slovensku. Najväčšou sériou je 52-dielna veľká sovietska encyklopédia (k nej patrí ešte 27 dielov dodatkov). Najmenšou je knižička "Slovensko v svojich krásach a pamiatkach" z roku 1937. Má rozmery 10 x 7 cm. Najväčšia kniha o uhorskej kráľovskej korune (1886) má rozmery 66x51 cm.“

Terry Pratchett vo svojich dielach opisuje knižnicu ako miesto, kde majú knihy moc ohýbať priestor a čas. Má svoje osobité čaro. Máš niekedy aj ty pocit, že ti v knižnici čas beží inak, ako za jej dverami?

„Tento pocit zažívam denne, už takmer 18 rokov. Možno je to aj tým, že naša knižnica je v zámku vystrčená na akúsi priestorovú perifériu a iba sporadicky do nej prenikajú zvuky bežného múzejného ruchu. V knižničnom sklade v podkrovnom priestore tzv. Grófskeho bytu je uložená prevažná časť knižničného fondu. Prechádzajúc okolo regálov môžem čítať nápisy na chrbtach kníh: Časopis musea

království českého 1843, Letopis Matice slovenskej 1864, Századok (maďarská/uhorská historická ročenka) 1867, Slovenské pohľady 1884, Sborník Museálnej slovenskej spoločnosti 1899,... Nie sú tam žiadne okná, iba tri úzke zasklené strielne, kedysi slúžiace na obranu hradu. Cez ne do miestnosti prenikajú len tenké prúžky slnečného svetla. Priestor je takmer dokonale izolovaný od vonkajších ruchov, denného svetla a súčasného času. Tam je čas akoby zakonzervovaný a letopočty vydania kníh sú milníkmi, ktorými ten čas putoval k čitateľom. Najmä v prvých rokoch mojej práce v knižnici sa stávalo, že som sa tam "zabudol" a kolegyňa z vrátnice mi telefonovala, či som v poriadku, keďže už pred hodinou alebo dvomi mi skončila pracovná doba. (Úsmev)"

Je tvoja práca pre teba viac prácou, alebo poslaním?

„Touto prácou som bol snád' požehnaný. Nechcem, aby to vyznelo ako klišé, no moja práca je naozaj aj mojou záľubou. S knihami som v dennom kontakte už niekoľko desaťročí. Pochopiteľne, najskôr ako čitateľ a teraz ich ja sprostredkujem čitateľom. V práci i v súkromí som obklopený regálmi kníh. Manželka je tiež veľká milovníčka kníh a aj naše deti prejavujú živý záujem o čítanie. S viacerými priateľmi nás spája tiež záľuba v knihách. Negatívom môže byť fakt, že niekedy je ťažko nájsť hranicu, kde končí práca a kde začína záľuba. Čiže chtiac - nechtiac, prácu si často nosím aj domov.“

Pokiaľ viem, tak aj v osobnom živote pre teba história veľa znamená.

Priblíž nám svoje koníčky a záujmy v tomto smere?

„Záujem o históriu nášho regiónu hornej Nitry je spoločným menovateľom všetkých mojich záujmov. Som obklopený skupinami priateľov, s ktorými sme si založili Klub priateľov histórie Prievidze a podobný klub v Bojniciach. Z kníh a archívnych dokumentov zbierame informácie o dejinách našich miest, navštevujeme pamätníkov, zaznamenávame ich spomienky, popisujeme staré fotografie. Z toho potom tvoríme výstavy, píšeme články, štúdie, knihy a vydávame časopis Prievidzský občasník. Budúci rok už 20. ročník. V Porube, kde s rodinou žijem, s priateľmi v občianskom združení Trlica tiež dokumentujeme históriu prostredníctvom dokumentov, fotografií a zberom predmetov zo starých domácností. Naším cieľom je zriadenie malého obecného múzea. Keďže v obci sa zachoval unikátny gotický kostolík sv. Mikuláša s originálnymi stredovekými freskami, organizujeme podujatia, prednášky a lektoráty v snahe o jeho zviditeľnenie. V Novákoch s Miestnym odborom Matice slovenskej dokumentujeme staré hroby na cintoríne a výsledky publikujeme na sociálnej sieti.“

Vieme, že zbieraš staré tehly. Prečo? Ako sa ti darí získavať ďalšie kúsky do svojej zbierky a ktorý ťa potešil najviac?

„Akýkoľvek nosič nejakej informácie je zaujímavý. Či už je vo forme hovoreného slova, papierového dokumentu, či trojrozmerných predmetov. S odstupom času sa stávajú vzácnymi, keďže veľa hovoria o živote v našom kraji nedávno alebo pred mnohými rokmi, storočiami. Zaujímavým nosičom sú tehly. K zbieraniu starých tehál som sa dostal náhodou. Pred pár rokmi prebiehali na bojnickom zámku rekonštrukčné práce. V stavebnej sutine

som našiel zvyšky pálených tehál, ktoré niesli na sebe rôzne písmená alebo znaky. Tie znaky boli značkami - kolkami výrobcov a v stredoeurópskom priestore boli rozšírené od čias Márie Terézie až do roku 1950. Zberateľov starých kolkovaných tehál sú na Slovensku desiatky, niektorí sú iba zberatelia, iní sa snažia značky identifikovať, určiť tehliarskeho majstra a zaradiť ich do období. Takéto informácie napomáhajú identifikovať obdobie i staviteľov rôznych historických stavieb či starých domov. Už sme niekoľko stavieb takto datovali. Ja sa orientujem prevažne na náš región. V zbierke mám takmer dve stovky tehál s rôznymi značkami. Nachádzam ich v rôznych ruinách, nosia mi ich kamaráti alebo so zberateľmi ich vymieňam. O každej si vediem presnú evidenciu, v tomto som poznačený múzejnou prácou. Najviac ma poteší vždy aktuálny prírastok alebo informácia, ktorú nájdem v knihách či archívoch. Nimi sa zbierka dopĺňa a rozširuje o dovtedy neznáme informácie.“

Máš aj celkom bohatú publikačnú činnosť. Ktoré knihy/publikácie si vydal (samostatne, alebo aj ako súčasť kolektívu...)

„Bádaním v knižniciach a archívoch sa už roky snažím hľadať zaujímavé známe a rôzne zabudnuté informácie o histórii hornej Nitry. O radosť z nálezů sa vždy chcem podeliť. Preto sme sa v Klube priateľov histórie Prievidze rozhodli v roku 2004 vydávať časopis Prievidzský občasník. Dodnes vychádza štyrikrát do roka a vždy je plný zaujímavostí. S priateľmi z klubu sme vydali niekoľko biografických publikácií - Osobnosti v prievidzských cintorínoch I a II (2005, 2006), Mikuláš Mišík - život a dielo (2007). Pripravili sme tiež turistický okruh ulicami Prievidze - Zlatá prievidzská cesta (2004). Niekoľko publikácií som spracoval k rôznym výročiam: Konat dobro, rozdávať radosť (k 100. výročiu príchodu sestričiek mariánok do Prievidze, 2008), Skúšaná, no nikdy nezlomená (k 65. výročiu vzniku MO Matice slovenskej v Novákoch, 2008), Pamätnica prievidzského gymnázia 1919 - 2009. Spoluautorsky som sa podieľal na spracovaní niekoľkých monografií a katalógov: Prievidza - mesto môjho srdca (2008), Malinová - monografia obce (2009), katalóg výstavy v bojnickom zámku Naše kresťanské mená (2010), Kostol Všetkých svätých v Skačanoch (2012), Skačany v premenách času (2017), 70. výročie Slovenského národného múzea - Múzea Bojnice (2020). Aktuálne som odovzdal rukopis kapitoly k dejinám obce Pravenec. Veľmi zaujímavá bola práca na publikáciách Prievidza na starých pohľadniciach (2014) a Prievidza na nových pohľadniciach (2016), do ktorých som prispel textami - popismi pohľadníc Prievidze. Za najcennejšiu považujem spoluprácu na tvorbe monografie Jedno storočie v Prievidzi (Dejiny Židovstva na hornej Nitre, 2011, doplnené vydanie 2017). Pri nej mi bolo ctou spolupracovať s vzácnymi osobnosťami starej Prievidze, ktoré prežili holokaust. Boli to poslední žijúci pamätníci tých čias. Už roky pravidelne publikujem časopisecky. Vždy sú to krátke príspevky z dejín miest a obcí na hornej Nitre: Impulzy pre miestnu kultúru (už zaniklo), Novácky chemik (2004 - 2009), Skačianske noviny (2008 - 2014), Prievidzsko (2009 - 2017), Bojnické zvesti (2004 - dodnes). Veľké série článkov boli venované krátkym biografickým medailónom osobností, ktoré z hornej Nitry pochádzali alebo tu pôsobili: Aj pod kameňom bije slovenské srdce (50. častí), Zanechali stopy na hornej Nitre (viac ako 270. častí). Dodnes je živá séria príspevkov Stopy času v Bojniciach (aktuálne 173. častí).“

Ako vidno, si naozaj tvorivý človek a história a písanie sú tvoj živel. Čo zaujímavé chystáš?

„Nápadov a projektov mám viacero, sú v rôznom stave rozpracovania, no hovoriť o nich by bolo predčasné. Pri niektorých preto, že dnes neviem, kedy a či (kvôli financiám) uzrú svetlo sveta. A ďalšie sú zatiaľ iba v teoretickej rovine nápadov, nadšenia a možných plánov.“

Ešte jedna klasická otázka, čo rád čítaš a máš niečo konkrétne pripravené na sviatočné dni oddychu?

„Možno je to zaujímavé, že na ľahkú otázku ja nemám jednoznačnú odpoveď. Čítam rád a čítam všeličo. No tak, ako "obuvníkove deti chodia bosé", žiaľ, väčšinou nemám čas na cielené čítanie. Denne si s deťmi čítame z detských kníh. Tiež knihy, ktoré chytím do ruky v práci pri základnej knižničnej evidencii alebo doma pri vyhľadávaní informácií k tvorbe článkov, väčšinou nielen prelistujem, no so záujmom aj časť z nich prečítam. To má potom za následok meškanie termínov odovzdania, lebo ja som sa začítal :) Čiže čítam to, k čomu aktuálne hľadám v knihách informácie alebo čo aktuálne evidujem v knižnici. Aktuálne netrpezlivo čakám na zaujímavé tituly, ktoré sme objednali do našej múzejnej knižnice.“

Vďaka za rozhovor. „Srdečne. Erik Kližan“

Samuel Galanský

Samuel Galanský

1. Samuel, aká bola tvoja cesta k fotografovaniu?

Moja cesta k fotografovaniu začala už keď som navštevoval druhý ročník ZŠ. Práve na letnej dovolenke v Chorvátsku vznikli na kompaktnom foťáku moje prvé snímky. Bol som ohromený technológiou a ešte som netušil, že dnes budem v rukách držať profesionálne prístroje.

2. Viem, že fotografia je aj tvoj študijný smer. Kedy si sa rozhodol záľubu posunúť ďalej?

Na druhom stupni, mal som už vlastný fotoaparát a venoval som sa fotke a videu viac a viac. Od malička ma bavilo niečo tvoriť a z rôznych disciplín ma práve najviac chytila fotografia. Asi práve aj pre moje technické nadšenie. Aktuálne študujem na Súkromnej škole umeleckého priemyslu v Topolčanoch odbor Fotografický dizajn. Všetkým bolo jasné, že umelecká je mojou ďalšou zástavkou po základnej. Však konkrétne o tejto škole som nevedel, až do istej hodiny matematiky, kde mi o nej povedala moja bývala spolužiačka Lenka. Tak som sa na ŠUP-ku v Topolčanoch prihlásil.

3. Má škola vplyv na tvoj rozvoj?

Podľa mňa sa umenie nedá naučiť, keď to v sebe človek nemá. A práve prostredníctvom umeleckej školy sa študenti hlavne dostanú k rôznym príležitostiam a naberú skúsenosti z praxe, ktoré im v budúcnosti veľmi pomôžu. Inak to nebolo ani pri mne.

4. Súčasná doba zaznamenáva dva javy, návrat ku klasickej analógovej fotografii a zároveň využívanie AI generátorov.

Viem, že klasickej fotografii sa venuješ pár rokov, aký je ale tvoj názor na umelecký prínos AI fotografií?

Moju vášeň k analógovej fotografii vybudovala teta Magda, ktorá ma náhodou uvidela s aparátom a oslovila. Analóg ma natoľko pohltil, že som ho celý musel preskúmať a dokonca odložil môj digitál na celý rok. Čo sa týka AI, tak je to nástroj, ktorý sa integruje do našich každodenných životov. AI veľa toho nahradí, ale zatiaľ pracuje s tým, čo je a nedokáže vymyslieť nič nové. Takže pri umení stále bude kľúčový kreatívny človek.

5. Čím je pre teba analógová fotografia a jej spracovanie zaujímavé?

Hlavne atmosférou. Celý proces je pre mňa fascinujúci a výsledok má nevyčísliteľnú citovú hodnotu.

6. Tvoje portfólio zaberá skutočne široké spektrum tém, ktorá je ale pre teba tá naj?

Medzi moje naj témy by som zaradil portréty, pretože ma baví pracovať s ľuďmi a vnímať ich príbehy. Ako druhé to budú určite produkty, keďže mám rád dobrý dizajn, s následnou postprodukciami v počítači. A nakoniec divadlo. Moja láska k divadlu stúpala niekoľkonásobne pri nastúpení na umeleckú školu, kde zdieľame priestory aj s konzervatóriom.

7. Aké sú nateraz tvoje najbližšie plány (škola, práca, cesta okolo sveta s batôžtekou knihy :)

Som veľký plánovač a už niekoľko rokov plánujem svoju budúcnosť v Prahe, kde sa naďalej budem venovať tomu, čo ma naplňuje a spríjemňuje každodenné životy.

8. Je pravda, že testuješ svoje schopnosti v praxi?

Áno, fotografujem rôzne eventy, ale tvorím aj webové stránky, ktoré sú kľúčové pre online prezentáciu značky. V dnešnej dobe musí byť fotograf multifunkčný človek, keďže väčšina obsahu ide na sociálne siete, ktoré treba stále kŕmiť:-)

9. Predpokladám, že si stále aktívnym človekom aj v umeleckom podhubí Prievidze, napríklad v Ars Preuge.

Vždy sa teším na fotky kolegov a spätnú väzbu. Mám rád takéto vernisáže, kde sa všetci stretne obklopení našimi najlepšimi prácami a diskutujeme. ArsPreuge už od roku 2009 prináša do Prievidze inú formu kultúrneho šumu. Cením si, že v dnešnej preplnenej dobe, si ma Vanda Mesiariková všimla a prijala s celým tímom výnimočných ľudí ArsPreuge k sebe. Našimi aktivitami práve chceme upozorniť na postupne vytrácajúce sa symboly z priestoru a vedomia. Preto sledujte vaše okolie.

Samuel Galanský sa aktívne od roku 2014 venuje digitálnej fotografii a videu.

V roku 2020 sa začal venovať aj analógu.

Prešiel si vývojom čiernobieleho a farebného filmu, spolu so zväčšovaním.

Fotografiu dopĺňa jeho vášň pre jednoduchý dizajn, vďaka čomu tvorí weby a grafiku.

Dlhoročne sa úspešne zúčastňuje domácich aj zahraničných fotografických súťaží.

Kaviarenský povalač

Návrat stratenej dcéry

Moje návyky kaviarenskeho povalača prešli v posledných rokoch zmenami. Nevieam, či za to môžu kovidové opatrenia, alebo len zmena okolností, prípadne vývoj, ktorý by časom nastal aj sám. Od sobotného povalovania po kaviarňach ma odvádza práca, iné záujmy, nepraktizujem ho v miere, ako pred tým. (Pred čím vlastne?) Na posedávanie samej so sebou a pozorovaním okolia si neviem (nedokážem?) vyčleniť čas bez výčitiek, že som mala byť niekde inde, robiť niečo iné. Usmievam sa pri spomienke, ako som v zúfalom stave abstinencných príznakov písala mojej „domovskej“ kaviarni, ako mi chýbajú a nech sú už opatrenia a pandémie za nami. Ako som sa hnala cez celé mesto z práce, len aby som si mohla zobrať kávu so sebou. Kde je ten povalač?

Mladšej sa väčšinou nechce z postele, ale predsa som ju prehovorila (trvalo to asi tak 10 sekúnd), keďže staršia nebola doma a aj tak sme si potrebovali vybaviť pochôdzky (mami a do drogérie pôjdeš a do papierka a do Naturelly... „Vieš čo, poď radšej pekne so mnou...“)

Okrem toho, že chodí do fotokrúžku, zúčastňuje sa (aj úspešne) fotosúťaží, nevynechá ani príležitosť fotiť len tak, do mobilu. Chcela ma zachytiť s kávou a zápisníkom, hoci pozná moju značnú nechúť nechať sa zvečňovať. Cvak, cvak, kontrola, grimasy. Pozrela som sa na ne aj ja. Nech ma fotila z akejkoľvek strany a uhla, dokázala zachytiť nelichotivo starú ženu s nadváhou. Bez filtrov a prikrášlení. Videla som len unavenú ženu bez iskry. Všetky sme zmazali a nechali len jednu, detail na ruky a zápisník s poznámkami.

Vždy, keď tu sedím, premýšľam nad „pred tým“, na zápisky, ktoré tu vznikli a väčšina z nich je na popol (áno, večná téma a ľútosť), obrazy, ktoré som zachytávala slovom, a mnohé sú vo mne stále. Stále vidím starší pár (starší seniori), ako kľučkujú pred Priorom pomedzi ľudí, pani v klobúčiku a kvietkovaných šatách, pán kráča za ňou s úsmevom a hrdosťou, že tá krásna žena, ktorú drží za ruku, tá je s ním.

Vidím matku, ktorá tlačí svoje dieťa na vozíku, alebo inú, ktorá to svoje ťahá za sebou v zjavnej snahe sa ponáhľať. Vidím trúchlivé pozostatky trhov, alebo dvoch mužov, ktorým pri rozoberaní stánku výdatne natiieklo za krk.

Vidím tiché námestie letného rána a balón vznášajúci sa nad mestom. Cvak, cvak, cvak. Sedím na svojom obľúbenom mieste a v hlave sa mi menia obrázky. Zábery. Spomienky. Občas som niečo odfotila, ale častejšie o videnom písala. No v spomienkach sú to diapozitívy

premietané na vnútornú stranu viečok.

Dcéra ma svojim štebotaním vracia späť do prítomnosti. Do mojej domovskej kaviarne, odkiaľ podnikáme spanilé jazdy aj inde po meste, alebo tu končíme, na mojom obľúbenom mieste, kde najradšej sedávam, ale ku mne, k tej ku mne „pred tým“ (pred čím vlastne?), tam nie. Znovu sa ma pokúša odfotiť, s podobným výsledkom. Ako od Sautina, pomyslela som si. „Ako je možné mami, že naživo si vyzerala lepšie, keď si zamyslená, ale na fotke nič moc.“ Cisár je razom nahý nie na telo, ale až na kosť.

Ako je to s fotografiou? Čo chceme na nej vidieť a zachytiť? Skutočnosť ošúpanú až na podstatu, alebo niečo krajšie, ako je náš skutočný život, naša realita, pred ktorou sa často uteká aj formou statusových fotografií na sociálnych sieťach? Chceme vidieť jeden konkrétny moment? Mrknutie oka, úder srdca. Chceme mať v jednom zábere príbeh, pri ktorom sa nám rozbehnú myšlienky a presahujú pôvodný zámer? Možno to závisí od človeka, od toho pred a za objektívom.

Katka Beňadik Pračková

fotografka a vizuálna umelkyňa, ktorá vidí svet v premenách svetla, tiel a ticha.

Žije medzi kontinentmi, medzi oceánom a horami, medzi svetom hmoty a duchom obrazu.

V rozhovore hovorí o svojom najnovšom projekte, ktorý zachytáva ženy formujúce komunitu, o návratoch k témam, ktoré v nej dozrievajú roky. Rozpráva o zodpovednosti umelca voči prostrediu, o krehkosti koralov i o sile vnútorného načasovania, bez ktorého tvorba nemôže vzniknúť. Katka sa narodila v Československu. Prievidza je jeden z jej domovov. Niekoľko dekád pracuje na cestách po celom svete a rovnako po celom svete vystavuje. Jej diela sú súčasťou zbierok inštitúcií aj súkromných zberateľov – rovnako po celom svete.

Katka, ty si stále na cestách. V čase, keď sa rozprávame, si už dlhšiu dobu opäť v Mexiku. Máš čas tvoriť?

„Momentálne sme opäť v Mazunte, kde mám priestor venovať sa systematickejšej tvorbe. Pred jedenástimi mesiacmi som odchádzala od najnovšieho rozpracovaného projektu. Protagonistkami sú ženy, ktoré robia niečo jedinečné a svojím spôsobom obohacujú komunitu.

Projekt je portrétom žien, ktoré svojou energiou, talentom a osobným poslaním formujú život okolo seba. Jednou z nich je Lorraine, ktorá už štvrtý rok vedie ladové kúpele podľa metódy Wima Hofa. V 66 rokoch si cez tento proces udržiava mladistvú vitalitu a postupne lieči svoje neduhy. Lorraine je pre mňa vzorom v prístupe k starnutiu. Fanny sa narodila na pobreží Tichého oceána a jej mama dodnes hovorí lokálnym jazykom zapoteco. Fanny miluje kroje a využije každú príležitosť, aby do svojho života integrovala tradičný odev a doplnky. Je to mladá žena, ktorá s hrdosťou nesie tradíciu ďalej.“

Koľko takýchto zaujímavých žien nájdeš v malom prímorskom mestečku v mexickej Oaxace? I keď treba poznamenať, že to mestečko je výnimočné – celkom kozmopolitné. Navzdory svojej veľkosti tam stretneš ľudí z celého sveta.

„Momentálne je to dvanásť portrétov. Samotná idea vznikla dávnejšie, možno pred dvoma až tromi rokmi, ale najdôležitejšie bolo, aby dozrel správny čas a ja som bola na správnom mieste. Aj preto je pre mňa dôležité po istom odstupe vrátiť sa tam, kde je vysoká koncentrácia zaujímavých osobností, ktoré ma fascinujú prepojením ženského charakteru a jej prínosu pre komunitu.

V Mazunte je aj viacero ďalších tém, ku ktorým sa pravidelne vraciam – sú jednoducho späť s týmto miestom. Skôr ich vnímam ako denníkové eseje. Tento rok som tiež pozvaná dokumentovať pohybový festival Movere, na ktorý sa zídu umelci najmä z Mexika, ale aj z Argentíny, Brazílie či Uruguaja.“

To bude v lokálnom cirkuse?

„Áno, záverečné vystúpenie bude v priestoroch Circusu Mermejita, no festival organizuje manželský pár tanečníkov a zameriava sa na kontaktný a improvizáčny moderný tanec. Tento rok pôjde už o tretí ročník. Páči sa mi, že som dostala úplnú umeleckú slobodu – nejde len o bežné dokumentovanie, ale o dôveru v môj pohľad.

Im sa páči moja práca a ja sa sústredím na emóciu, aby som ju mohla sprostredkovať ďalej.“

Ty to skutočne dokážeš zachytiť tak jedinečne, že sa im ani nečudujem, že ťa oslovili. Mám teraz pred očami tie úžasné fotografie z cirkusových predstavení.

„To sú tie najväčšie aktuálne veci. A zároveň si uvedomujem, že mám veľa materiálu „spiacoho v komore“. No musí sa stretnúť viacero faktorov – lokalita, priestor, vnútorné nastavenie a pripravenosť na projekt. Ak sa správny moment prepásne, k niektorým veciam sa už nedá vrátiť, pretože už nehľadáš odpovede na otázky, ktoré ťa vtedy viedli. Buď si ich medzičasom našiel, alebo si sa jednoducho posunul ďalej. Zaujímavé je, že práve táto lokalita mi pri niektorých projektoch umožňuje návrat, kým iné sa už prirodzene uzavreli.“

Tiež mám takú skúsenosť. Na niektoré veci sa viem napojiť aj po pätnástich rokoch, a niektoré stratili význam – už to tam neprúdi.

„To máme veľmi podobne. Verím, že človek by sa mal téme venovať vtedy, keď sa v ňom začnú zbierať obrazy a vznikne vnútorné napätie, ktoré naznačí, že prišiel správny čas. Vtedy má zmysel začať. Jeden taký obraz so mnou kráča už dlhšie – vznikol počas ciest – a týka sa stromov. Teraz, keď som tu doma v Mexiku a vnímam úplne inú realitu, si nie som istá, či tento projekt práve teraz zobudím. Ak by som sa doň pustila, bol by to dlhodobý proces, na ktorý v tejto chvíli nemám priestor. Myslím naň, mám poznámky, nápady a kopu literatúry o stromoch, ale pravdepodobne to zatiaľ zostane odložené. Niekedy jednoducho nie je správny moment začať.“

Všetko má svoj čas.

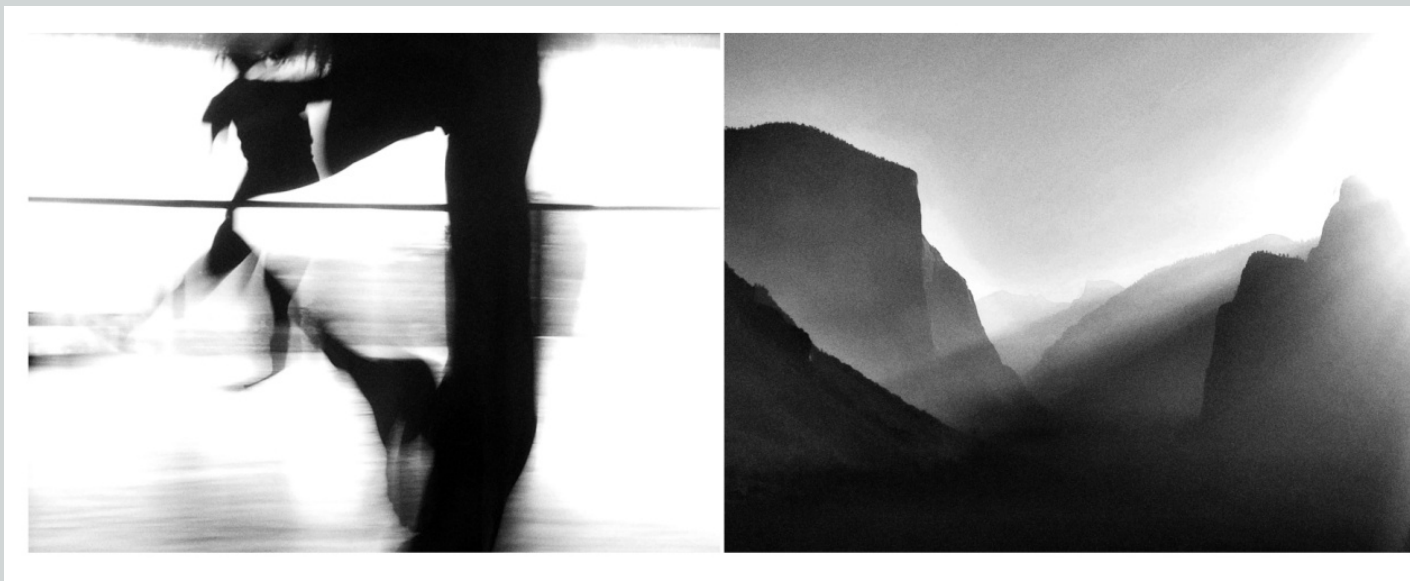
„Áno, určite. S manželom sa často presúvame a Mazunte je pre nás jeden náš domov – miesto, kde v posledných rokoch trávime asi najviac času. Je to moja základňa, pretože keď sa opäť dáme do pohybu, priestor na dokončovanie projektov sa rýchlo stenčí. Vznikajú síce nové veci, no tie sú skôr viazané na tému než na konkrétne miesto. Nedávno sme sa napríklad vrátili z Raja Ampat. Roky sme snívali o tomto mieste bájných koralov a podmorského raja a pobyt tam bol silným impulzom venovať sa tejto téme intenzívnejšie. Priniesla som si obrovské množstvo materiálu a chcela som

vytvoriť akýsi podmorský dialóg medzi koralmi v indonézskom „raji“ a tými v našej zátok. A po návrate som zistila, že za tých jedenásť mesiacov, čo sme boli preč, koral v našej zátok takmer úplne zomreli.“

Čím to je?

„Automaticky sa to pripisuje globálnemu otepľovaniu. Tu je však problém omnoho konkrétnejší – koral zadržali riasy, ktoré na nich nekontrolovane rastú. Je to dôsledok najmä znečistenia. Kanalizácia tu nie je vyriešená a počas Covidu, keď bolo Mexiko otvorené a prišlo sem oveľa viac turistov, sa situácia výrazne zhoršila. Možno aj preto moja „téma stromov“ napokon začne pod vodou. Chcela by som vytvoriť dialóg medzi miestami, kde koral ešte žijú, a miestami, kde sú zdecimované alebo len spomienkou. A s koralmi prirodzene mizne celý ekosystém. Smutné veci. Ale treba o tom hovoriť – každý z nás má možnosť urobiť zmenu. Ale to som už odbočila. Vidiš, je to téma, ku ktorej sa tu pri oceáne každodenne vraciam.“

To je úplne v poriadku. Určite nielen mňa zaujíma, čím žiješ – veď to patrí do tvorivého procesu. Vieš, čo by ma ešte zaujímalo? Na Výtvarnej Prievidzi si mala veci, ktoré som ešte nevidel. Môžeš o tom povedať viac? „V Prievidzi som prezentovala tri diptychy zo série Dúšok svetla (A Sip of Light), ktorá získala prestížnu cenu na Pingyao International Photography Festival v Číne. Diptychy boli súčasťou mojich dvoch väčších cyklov, v ktorých sa prelína element človeka a prírody. V tvorbe ma fascinuje proces hľadania otázok – nie vždy potrebujem dostať odpoveď. Priťahuje ma napätie, ten nekonečný tanec protikladov medzi viditeľným a skrytým, živým a statickým, svetlom a tmou. Podobne ako princíp jin a jang, aj tieto polarities spolu vytvárajú harmonický celok. Touto sériou som chcela sprostredkovať nekonečný kolobeh, ktorý všetci každodenne prežívame – vonkajší aj vnútorný. Príroda ma pri tom nesmierne inšpiruje, pretože nepotrebuje divákov. Predstav si strom: zakvitne, vypučia mu listy, tie sa zafarbja a napokon opadnú – všetko sa deje v rámci jeho prirodzeného cyklu, bez potreby publika. Rovnako aj tanečník či herec – keď sa naplno ponorí do svojej roly, prežíva niečo hlboko osobné, čo je neprenosné. My, diváci, sme tu síce kvôli jeho výkonu, no zakaždým je iný. Tí najlepší dokážu priniesť emóciu a energiu, ktorá ich preniesie do iného stavu – a my sa môžeme len naladiť. Ľudská bytosť a príroda – dva svety, ktoré sú zároveň súčasťou jedného celku.“

Séria **Dúšok svetla** bola zaradená do kurátorského konceptu Iriny Chmyreva, ktorá spojila viacerých medzinárodných autorov do pôsobivého celku. Návštevníkom výstavy sprostredkovala prechod ľudskou myslou – akési platónske putovanie z jaskyne cez zákutia vnútorného sveta mysle. Podarilo sa jej vytvoriť výnimočný projekt. Medzi stovkami vystavujúcich som bola jednou z tých, ktoré získali ocenenie bájnym Fénixom. Bolo to veľkolepé, a preto som túto sériu chcela predstaviť aj doma, v rodnej Prievidzi. Verím, že výtvarná fotografia má svoje miesto aj na platforme, akou je **Výtvarná Prievidza**. Za túto možnosť patrí vďaka kurátorke Amálii Lomnickej.“

Môžem tušiť, ale neviem si celkom predstaviť, aké to muselo byť WOW! Gratulujem k významnému oceneniu. „Ďakujem. Festival bol skutočne veľkolepý. Má takmer štvrtstoročnú tradíciu a bol profesionálne pripravený po všetkých stránkach. Počas festivalu sme mali ako vystavujúci umelci rozhovory s návštevníkmi podľa denného rozpisu – tí prichádzali, pýtali sa, zaujímali sa.

Niektorí prinášali do diskusií psychologické či filozofické témy, iní sa dotýkali environmentálnych otázok. Musím povedať, že čínske publikum je neuveriteľne rozhladené. Je krásne, keď sa ľudia dokážu naladiť na umenie – každý s inou emóciou. Pred mojimi diptychmi bolo vidieť radosť, smútok aj zdesenie. Bolo zrejmé, že ľudia vnímajú dielo hlboko a osobne. A hoci som nemala odpovede na všetko, rozhovory boli obohacujúce. Najviac ma však prekvapila otvorenosť a rozsah podujatia – návštevníci prichádzali zo všetkých vrstiev spoločnosti: nielen umelci ale aj rodiny, školy, skupiny dôchodcov. Mali sprievodcov, ktorí ich viedli k umeniu a učili ho vnímať. Otvárací aj záverečný ceremoniál pripomínali olympijské hry. :) Čína ma svojím prístupom k umeniu veľmi príjemne prekvapila.“

To som sa chcel opýtať – ako to vnímajú.

„Keďže išlo o festival, umelci posielali iba digitálne súbory. Organizátori – technicky nesmierne zdatní – ich však dokázali prezentovať vo výnimočnej kvalite. Už raz som mala v zahraničí skúsenosť, keď som poslala súbor vo veľkosti 25 × 25 cm určený na tlač, a oni z neho vytvorili obraz s rozmermi 3 × 3 metre – a vyzeral fantasticky. Skoro som odpadla. :)“

Jasné, doba sa posúva. To mi možno raz bude ľúto za tou virtuálnou galériou.

„Presne tak – nikdy nevieš. Myslím aj na náš spoločný medzikontinentálny projekt v Mexiku a na Filipínach, ten bol práve o prostredí, v ktorom sa človek aktuálne nachádza – a hľadali sme paralely na opačných stranách Zeme.“

Sleduješ prievidzskú scénu – čo sa týka fotografie alebo vizuálneho umenia všeobecne?

*„Samozrejme, dianie v Prievidzi sledujem aj na diaľku a keď som doma, rada sa zapájam do rôznych podujatí. Mám šťastie na projekty Vandy Mesiarikovej – veľmi ma zaujal jej projekt v mestskom parku. Umenie v exteriéri, ktoré osloví aj náhodných okoloidúcich, je podľa mňa nesmierne zaujímavé. Vo verejnom priestore totiž umenie pôsobí celkom inak – má inú mierku, iný rytmus. Som veľká obdivovateľka tety Magdy Malichovej – fascinujú ma jej schopnosti viesť deti a rozvíjať ich talent. Rada mám aj tvorbu Zeroly – jej fotografický cyklus so sokoliarimi je výborný. Rastislav Šorman ma zaujal najmä svojou poslednou tvorbou, a Ivan Valko projektom **Prievidzské peknoti**, ktorý odhaľuje nový pohľad na známe zákutia mesta. Súťaže ako **Prizma** sledujem väčšinou online – dokonca som raz pomáhala dcére spolužiačky s výberom fotografií. Viem, že fotografia má v Prievidzi silné zázemie a pribúda mnoho talentovaných ľudí, ktorí sa jej venujú. Z ostatnej výtvarnej scény sledujem najmä „stálice“ – aj pre osobné väzby: Natáliu Glowacku, Olega Cipova, Petra Šoltóa...*

*Teší ma, že v meste existuje živé kreatívne podhubie a platformy, kde sa umelci stretávajú. Je to veľmi dôležité, pretože práve vzájomné prepájanie naprieč odborními prináša nové impulzy – nielen pre Prievidzu, ale pre každú komunitu. Veľmi som mala rada festival **Stre3t PD** na námestí – bolo to živé, interaktívne, ľudia sa zapájali, vznikala energia. Škoda, že už neexistuje Art Point – tam to bolo nesmierne dynamické. Každé tri týždne iná výstava, často aj výrazné mená. Lívia Boliešiková tam dokonca priamo v tom prostredí učila deti výtvarnému umeniu. To bolo úžasné – obohacujúce, také, ako to poznáme z kultúrnych centier vo svete. Nemám toľko príležitostí byť v Prievidzi a ani online nestíham všetko sledovať, ale aj tak ma teší, že sa tam niečo deje.“*

Aj tak máš celkom dobrý prehľad. My sme sa prvýkrát stretli na podnet tety Magdy v roku 2013, keď sme pripravovali tvoju výstavu. Ako na to spomínaš?

„Nooo... vtedy mi to prišlo ako šialený nápad. Výstava v Prievidzi? Prečo? Pre koho? :) Ale chcela som urobiť radosť tete Magde a mojej mamke a tak som do toho šla. A dnes si myslím, že to bolo fantastické rozhodnutie. Prinieslo

mi to veľa nových stretnutí a zaujímavých ľudí. V tom čase som už dlhé roky aktívne nežila v meste, a práve cez Art Point som sa znova napojila na prievdzskú scénu. Začala som chodiť na tie „kreatívne štvrtky“ – výmeny názorov, rozhovory o umení – a tam som sa prvýkrát pripojila aj k projektu Výtvarná Prievdza. Chcela som, aby bola fotografia súčasťou tohto podujatia, a tak som hľadala spôsoby, ako ju prezentovať – cez objekty, koláže, kombinované techniky...

Spolupráca s Tebou Roman mi rozšírila obzory. Pamätám si, keď si ma oslovil s nápadom urobiť veľkoplošnú koláž na námestí – myslela som, že si sa zbláznil! Ale prijala som výzvu a potom to už išlo. Najdôležitejšia bola idea – čo a ako vytvoriť, aby to bolo pre mesto zaujímavé a malo zmysel. A práve vtedy vznikol cyklus o Slobode a Baníkovi, ktorý má napokon tri časti: **Pocťa Slobode**, **Pocťa Baníkovi** a **Love Affair**.“

Áno, dobre si to pamätám. Tieto diela sú dnes súčasťou zbierkového fondu mestskej galérie, ktorý sme začali budovať v Art Pointe a neskôr previedli mestu. A čo na záver – je niečo, čo sme ešte nespomenuli?

„Áno, ešte na jednu pre mňa dôležitú spoluprácu, ktorá súvisí práve s Prievdzou chcem spomenúť, poétka Diana Laslopová napísala texty inšpirované mojimi dielami na tému vody. Spolu sme to potom prezentovali formou večerného soirée v Art Pointe. Bolo to krásne, intímne a obohacujúce – presne ten typ prepojenia umenia, slova a obrazu, ktoré mám rada.“

Ďakujem Roman!“

región
Horná Nitra
Bojnice

Oblasťná organizácia cestovného ruchu
Región HORNÁ NITRA – BOJNICE

bojnice.eu
info@bojnice.eu
+421 915 701 205

Turistická informačná Kancelária Bojnice

Hurbanovo námestie 47/36, 972 01 Bojnice

+421 904 600 181, tik@bojnice.sk

Turisticko – Informačná Kancelária Mesta Prievidza

Námestie slobody 6, 971 01 PRIEVIDZA

+421 46 54 23 992, tik@prievidza.sk

DOVOLENKA NA
SLOVENSKU
DOBRY NAPAD

www.slovakia.travel

MINISTERSTVO
CESTOVNÉHO RUCHU
A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Alica Cárška Na kolenách

Dobré ráno túžba, dobrú noc smútok

Pred pár dňami som vyzdvihla rozmanitosť autorov, ktorých nám vydavateľstvo Brak ponúka. Bosna a Hercegovina, Slovensko, Rumunsko, Škótsko, Orient či horúce Mexiko. Vynikajúci autori a autorky. Ja som dnes dočítala ďalšiu knihu z tohto vydavateľstva a ako prvé po dočítaní ma ovládli dva pocity. Prvý, ten najintenzívnejší bol, že sa mi konečne na chvíľu podarilo uhasiť svoj smäd po čítaní, čítaní takého, aké sa mne najviac žiada. Po akom túžim najviac a odjakživa. Druhý pocit sa týka Alice Cárskej. Ohromil ma jej štýl, spôsob ukladania slov do viet, v nich nádherne votkaná túžba, hnev aj naliehavosť a najmä to, ako sa ma jej slová miestami bytostne dotýkajú. Našla som v nej náтуру všetkých vyššie vymenovaných krajín. Smäd máme s Alicou spoločný, tento neutíchajúci smäd až prahnutie po poznaní, živote, láske, dotyku, plnosti prežívania. Alica ma prebrala z rannej letargie, vyburcovala každú bunku môjho tela, pohryzla ale vzápätí sa stiahla a nežne schúlila pod dekou, ktorá odhaľuje jej krehkosť a nedarí sa jej skryť nepokoj a žiadostivosť. Nepobúrila ma ani na sekundu, ach kdeže. Chcem viac. V jednej chvíli ma dojíma spomienkou na starkú. Tá stojí po členky ponorená v potoku a kefou drhne koberec, na unavených nohách prisaté pijavice, voda odnáša tenké prúžky krvi a jemné chuchvalce peny a o dve strany ďalej sa už nahlas smejem, vďaka ohromnému daru jej písania pred sebou pozorujem nemravnú scénu na kapote auta, cítim živočíšnosť tejto chvíle, meter odo mňa zaručí jeleň, smejem sa a cítim bezuzdnú radosť, akoby som tam bola tiež, ja neviem, začínam sa tešiť na november alebo čo... Vydráždila si ma Alica Cárška, všetky ženy sveta sme tebou, postupne sa vynárame z kadí naplnených nevšednými olejmi a nechávame si na ruke vytetovať slovo Sebaláska. Si riečna perla. Ukazuješ, že bolesť je tiež možnosťou rastu, varuješ pred pohromami, pripomínaš harmóniu aj krásu. Alica Cárška pôvabne no sebaisto zasadla na trón v mojej knižnici, žiadalo sa mi uložiť ju medzi knihy Ruda Slobodu a Alberta Moraviu. Je to láska.

Marta Adamcová

Vojtech Bartko

herec, spevák, moderátor, režisér, zakladateľ Divadelnej spoločnosti, a aktuálne riaditeľ KC Bojnice

V júni 2023 nastúpil ako poverený, od novembra 2023 vymenovaný, riaditeľ Kultúrneho centra v Bojniciach. KáCéčko, ako ho mnohí voláme, bude aj nosnou témou nášho rozhovoru s mimoriadne talentovaným Vojtechom Bartkom.

Ahoj. My sa poznáme už dlhé roky, keďže obaja sme aktívni v oblasti kultúry. Vedel by si ten čas nejako zadefinovať?

„Celkovo v kultúre, alebo teda s kultúrou, som sa zňochol už veľmi skoro, to znamená že v období trinásť – štrnásť rokov keď som začal robiť ochotnícke divadlo, a pomaličky sa to začalo navalať. Ja som začal študovať elektrotechnickú školu, ale tá kultúra ma stále viac ťahala, takže to potom išlo k tomu že v sedemnástich som nastúpil na Bojnický zámok ako lektor v slovenskom a anglickom jazyku a potom som začal účinkovať na podujatiach, neskôr som už urobil svoje prvé, aj s Divalom A a Divadlom Shanti. A také moje prvé autorské bolo Od počiatku, čo bolo spojenie asi päťdesiatich umelcov. Bol to vlastne priebeh históriou mesta Prievidza.“

To bola tá slávna vzbura prievidzských žien?

„To bola kompletne celá história Prievidze. Potom neskôr, keď som nastúpil v roku 2005

ako referent kultúry do Kultúrneho a spoločenského strediska v Prievidzi sme už každoročne pripravovali také multimedialné predstavenie na tému. Jeden rok to bola vzbura žien, legenda o Korvínovi, taký kratučký zostrih života Mikuláša Mišika, čo bol vlastne kňaz a zároveň aj historik, potom sme spracovali dejiny pôvodného Prievidzského hradu, ktorý už neexistuje a tak ďalej.

Popritom frčali také tie klasické aktivity v oblasti kultúry, organizovanie, plánovanie podujatí... A popritom som ešte moderoval, spieval v Speváckom zbore Sv. Martina kde som urobil dva muzikály v Bojniciach. To sa tak mlelo, bolo to veľmi plodné obdobie. Do toho som, samozrejme, na zámku účinkoval, potom som tam začal režírovať Medzinárodný festival duchov a strašidiel, takže s tou kultúrou som ja spätý už dlhé roky. A pokračujem ďalej.“

Povedal si, že si spätý s kultúrou... neviem si predstaviť že by si bol elektrikár :)

„Vieš čo, úprimne ti poviem, ani ja nie :D

Ale zase musím povedať že tá škola mi dala jednu úžasnú vec, a to taký trošku technický nadhľad, lebo väčšinou umelci sa nechajú uniesť a dívajú sa na vec iba tou svojou optikou, ale ja mám ešte takú pridanú hodnotu vďaka tej technickej škole. Lebo tam nás učili uvažovať nad všetkým, a inak, vieš, predsalen, technik premýšľa inak ako umelec. Veľmi často som to využíval pri stratégiách v oblasti kultúry, lebo nie je to len o umení, ale musíš vedieť zorganizovať všetko od prípojky elektriky až po to akým spôsobom to dať všetko dohromady a rozmiestniť v priestore.“

Gratulujeme Bojniciam že majú človeka na správnom mieste.

Takže KáCéčko. Čo/koho si tam našiel keď si zasadol na riaditeľskú stoličku?

Nejaké prekvapenia, potešenia?

„Viac menej... to že som fungoval v Bojniciach veľmi dlho, tak gro zamestnancov som už poznal aj osobne, dokonca až tak priateľsky, takže keď som nastúpil sa to celé tak príjemne upratalo a zostali sme spolu ľudia ktorí sú skutočne nadšenci pre kultúru, pre nové veci, pre to že môžu robiť radosť ľuďom. Veď organizovaná kultúra je hlavne o tom aby vytvárala príjemné zážitky, spomienky a dobrý pocit a zušľachťovala to naše prostredie. Takže je úplne skvelé, že som tu našiel ľudí ktorí chcú pracovať a majú vlastné pápady, sú kreatívni a dá sa s nimi rozprávať, dá sa s nimi vymýšľať, to je na tom fascinujúce a fantastické.“

Takže super kolektív.

„Tak. Presne.“

Amôžete sa posúvať.

Už za prvý rok ste zverejnili bilanciu, ktorá mnohých prekvapila koľko ste toho zvládli urobiť. S nejakou víziou si do toho šiel, ako sa ti ju darí naplňovať?

„Celková vízia s ktorou som išiel do tohoto pracovného pomeru bolo to, že ideme otvárať okná, dvere pre ľudí. Pretože niekoľko rokov sa to Kultúrne centrum akoby

uzatváralo pred určitými spolupracami a ľuďmi, a ja som práve naopak človek ktorý veľmi rád spolupracuje so širokým spektrom ľudí s rôznymi záujmami a tak ďalej. Ja mám jednoducho rád ľudí a rád komunikujem a spoluprácou vytvárame pekné veci. Teda napriek tomu, že riaditeľ je skôr manažér, vytvára to technické a finančné zabezpečenie, ja sa stále ešte cítim ako umelec, ako človek ktorému umenie vonia.

To bola myšlienka, že sa chceme spájať, otvárať dvere aby ľudia mohli prísť, aby sme dokázali potešiť širšie spektrum záujmov, aby to bolo čo najpestrejšie. Takže toto celé sa teraz snažíme guľať ďalej. Rozbehli sme to a ľudia to cítia, neboja sa prísť, sú nadšení. Samozrejme, nedá sa víjsť úplne v ústrety všetkým, čo je prirodzené, veď máme aj inú svoju činnosť, ale snažím sa udržiavať dobré vzťahy a kontakt s ľuďmi ľudske, priateľsky.

No a čo sa týka tej bilancie za prvý rok (2023), ktorú sme uverejnili, to je také, doslova nahrubo sčítanie takých tých najvýznamnejších podujatí a z toho vyšla taká štatistika, v uvodzovkách, pomyselná ale bolo toho omnoho viac, lebo však, človek už neprirátava rôzne stretnutia záujmových skupín, rôzne sociálne komisie, kultúrne, cestovného ruchu, kluby, krúžky si takisto u nás prenajímajú priestory a chcú u nás fungovať...“

Ja som počul na ten výčet aj vašu činnosť len dobré reakcie. A vidím to aj sám.

A je mi jasné, že to bol len začiatok, tak čo chystáš ďalej?

„Chystáme veľa vecí, a stále v tej myšlienke: Byť pestrí. To si myslím že je dôležité aby si každý našiel to svoje, aby sme prinášali, nie len tú vysokú kultúru v ponímaní klasických koncertov, divadiel, muzikálov, džezových koncertov, atď., ale aby sme sa priblížili všetkým. Samozrejme, s takou tou dávkou citu pre umenie, ale určite budeme aj ďalej riešiť, vo veľkom štýle, aj tradičnú ľudovú kultúru, ale aj divadelnú... Veľmi s citom. Tak aby sme to KáCéčko posúvali presne tak ako máme v názve centrum. Aby sme boli centrum takého spojenia medzi veľkými a dôležitými inštitúciami a malými organizáciami. Čiže mestom, zámkom, zoo, takisto cestovným ruchom a so všetkými malými, veľkými ansámbliami ktoré ku nám prichádzajú.“

No fajn. Ja by som ešte spomenul, že dnes keď vojdem do KáCéčka cítim ako sa zmenila, klešiemu, celá tá atmosféra. Pocit až nezvyku :)

„Tak, zvyk je železná košeľa, ale dá sa roztaviť keď sa chce a keď človek má zapálené srdce pre dobrú vec. Tak ja verím, že to ľudia takto naozaj cítia keď prídu k nám. Zatiaľ máme dobré odozvy a dúfam že to takto pôjde ďalej.“

Pribudol bar.

„Áno, pribudol umelecký barik pred podujatiami, aby tí ľudia naozaj si sem prišli oddýchnuť. Ľudia do Bojníc veľmi radi chodia kvôli tej atmosfére, toho námestia, líp, toho zámku... A aj keď je náš kulturák v základe veľká budova, s obrovskými možnosťami čo sa týka priestoru pre veľké produkcie, ale predsalen aj to sa dá krásne zmäkčiť príjemnou atmosférou pri dobrej káve alebo prosečku.“

Áno bavíme sa o zdánlivo kozmetických úpravách, ale oni sú zásadné, pretože ten návštevník tam nie je trpený, ale chcený.

No, a my chceme ľudí.“

Na záver, ako vnímaš tak celkovo kultúru v regióne?

„Ja by som to zhodnotil asi tak, žeee, mňa keď sa ľudia opýtajú odkiaľ som, tak ako väčšina z nás je narodená v Bojniciach a žije v Prievidzi, ale ja o sebe tvrdím, že som Hornonitran. Ja tento malý svet, vo veľkom, mám veľmi rád, pretože je tu nespočetné množstvo šikovných ľudí. Ale vo všetkých smeroch, nie len v umeleckých. Naozaj tu nájdeš všetko čo si vieš predstaviť, aj čo sa týka prírodných krás, histórie, architektúry... Akurát nemáme more, ale vraj pod Klakom je slané morské oko :)).

A čo sa týka kultúry, je už celé roky známe, z čoho sa veľmi tešíme, že ktokoľvek príde na prijímačky na konzervatórium, od hudobno-dramatických odborov až po výtvarný a neviem aký, hovoria: Á, vy ste z Prievidze! To je liaheň šikovných ľudí a talentov. Takže, máme tu teplé pramene... asi nejaké podložie, ktoré vytvára priestor aby sem prichádzali tie kreatívne duše :).

Takže kultúra sa tu vyvíja, je tu na čo sa dívať, je tu veľa možností, veľa podujatí, len ich treba viac prezentovať. Aby bolo vidno, že tá Horná Nitra je plodná a je to kolíska mnohého pekného.“

Takže „teplo doliny = liaheň talentu“ :)
„Áno, presne :))) ...to je ako na titulku :)))“

Ďakujem ti za príjemný rozhovor.
rt

Viktorio

rozprávkové postavičky, Bufi, karikatúry hercov, športovcov a politikov na originálnych kartách...

Viktor Viktorio Csiba je úžasný kreslič veselých obrázkov, ale aj karikaturista a ilustrátor. Pochádza z Dunajskej Stredy, žije v Prievidzi.

Vystihnúť podobu konkrétneho človeka a zvýrazniť určité črty v karikatúre... Kresliť veselé obrázky, vytvárať nový imaginárny svet... postavičky pri rôznych činnostiach zobrazené v rôznych uhloch v perspektíve z pohľadu zhora zdola... To sú všetko náročné disciplíny. A ty to vieš perfektne.

„Ja mám k tomu celkom vzťah. Keď som končil základnú školu a som sa rozhodoval kam ísť ďalej, tak som tak rozmýšľal tým svojim mladým rokom, že čo by mňa asi tak naozaj bavilo, tak ja som mal vždy vzťah k architektúre. A ja som aj zomýšľal, že ísť na tú architektúru, ale potom som nejak prehodil výhybku a som si povedal, že teda ja nechcem ísť do Bratislavy na štyri roky na stavbarinu, lebo to bol vtedy taký ten postup. Potom by som mohol ísť na architektúru. Ten vzťah k priestoru a architektúre si vždy uvedomujem. Keď bola nejaká príležitosť alebo potreba niečo navrhnúť, trebárz od zariadenia interiéru v byte alebo sme chceli prerábať dom tak som to dokázal navrhnúť a nakresliť. Mal som k tomu vždy vzťah. Na strednej keď sme mali aj technické kreslenie, to ma proste bavilo. Také tie tie priestorové veci a naprojektovať si to.

Trebárz toho Bufiho, tie lode, naprogramovať si to že ako to bude, a teraz tie pohľady z toho a z toho smeru... s tým som tak nejak nikdy nemal problém. Vedel som si to predstaviť a fakt ma to baví. Takže preto aj tie veci ktoré robím, keď tam potrebujem riešiť priestor, tým ma to viac baví.“

Je vidno že ťa to baví. Tie pohľady, scény, sú skoro až také filmové. Výborná "kamera" ;)

A čo si vlastne vyštudoval, keď nie architektúru?

„No neviem či sa k tomu idem priznávať. Chémiu v Šali a Chemicko technologickú fakultu v Bratislave. Takže bolo to dosť náročné. Pre mňa to boli pekné roky, ale to čo som vyštudoval mi bolo zbytočné. Ja som tak možno už tušil, alebo vedel, že ja sa tým asi živiť nebudem. Ale boli to osemdesiate roky, ja som končil v 89., takže tých možností veľa nebolo. Mám veľa kamarátov ktorí vyštudovali to čo nerobia. Teraz si to fakticky sám riadiš alebo aj zmeníš a zrazu ťa to začne inak baviť, takže tých možností je viac. Vtedy to bolo asi jednoduché a zároveň komplikované.“

Pochádzaš z Dunajskej stredy, študoval si v Šali, v Bratislave...

Od roku 2015 žiješ v Prievidzi. Aký máš k tomuto mestu vzťah?

„Tak tým že ja som vyrástol na južnom Slovensku, rýchlo som si uvedomil jednu vec, že mne chýbajú hory. Že sa lepšie

cítim keď som medzi horami, nemusia byť neviemaké vysoké, ale že aj teraz keď chodím na juh že mi to tak priestorovo nesedí. Keď sa vraciam do Prievidze, že idem do kopcov, alebo aj inde na Slovensku sa mi páči a na tej rovine si neviem nájsť miesto.“

Aj chodíš do tých kopcov?

„Tak určite. Beriem sa ako turista, tak keď sa dá určite turistika je na prvom mieste, potom bicykel. Už som to skúšal aj s behaním, ale trošku som zabudol že už nemám dvadsať, tak som mal problém s kolenom a lekár mi povedal že by bolo lepšie keby som volil nejaké neskákavé pohyby v športových aktivitách, takže tá turistika a bicykel určite áno.“

No nemáš dvadsať. A koľko máš? Päťdesiat?

„Päťdesiat sedem“

To nemyslíš vážne!?! To by som ti nepovedal.

„ :) Tým, že čo robím, tak mentálne som zostal niekde v detskom veku, si myslím, a to sa asi tak nejak prejaví že nepôsobím tak nejak seriózne ohľadne veku. Tak by som to povedal.“

Na teba keď sa človek pozrie, tak mu je jasné, že si kreatívny človek s nadhľadom a nebereš ten život tak nejak moc vážne.

„Ja si žijem v tom mojom svete trochu, alebo teda snažím sa doňho vrátiť, lebo to je teraz pre mňa tá úplne najväčšia méta navrátiť sa k tomu Bufimu a k tvorbe. Lebo to je to čo ma najviac bavilo a trochu ma mrzelo že som načas od toho odišiel. Boli objednávky a bolo treba zarábať peniaze...“

Jasné. Poďme si povedať niečo o tom človečiku v klobúku. Ako Bufi vznikol?

Znázorňuje teba, alebo je to niekto imaginárny? Kto to je?

„To ti tak vzniklo. Ja som začal chodiť do Ľudovej školy umenia asi v druhom ročníku základnej školy. Mňa to vždy tak bavilo kresliť tie postavičky a problém bol ten že nájsť si tú svoju, vytvoriť si tú svoju. A vôbec to nebolo také jednoduché, pretože mal som dojem že čokoľvek čo urobím, alebo nakreslím, - aj keď to samozrejme neboli nejaké veľdiela - tak sa to vždy na niečo podobalo. Na niekoho postavičku. Napríklad v tom čase bol u nás populárny Alan Lesyk. Tak ozaj ťažko, ťažko nakresliť postavičku, ktorá je naozaj tvoja. Potom to dospelo do toho že som vlastne úplne prestal sledovať že kto čo kde aké postavičky kreslí. Už som si naozaj ja len kreslil kreslil kreslil a že som čakal že raz tá moja nejak tak vznikne. Akože raz príde Tá a budem vedieť že to je ona. A potom to aj prišlo, som si to vykreslil. A ten Bufi je cestovateľ, ktorý vznikol pre jednu knižku. To som robil pre jednu agentúru ako objednávku, tuším, pre jednu banku, ktorá chcela si urobiť nejaký takýto produkt a zo zadania vyplynulo, že urobíme postavičku ktorá sa ukryje v rôznych prostrediach a budú ju hľadať. Takto nejak. Vznikla postavička Bufiho, ktorý cestoval, ukrýval sa, fotil...“

Nestotožnil som sa s ňou ja, ale som jej autorom, je moja. Postavička, ktorá už mala nejaký becgroud s tými dvomi knihami ktoré vyšli. Niesla ich názov "Hľadať Bufiho", tak sa to tak celkom dalo do popredia že áno, to je tá "najväčšia" postavička."

Takže Bufi nie je sprievodca, ale je cestovateľ ktorý sa schováva.

„Áno, aj cestuje, baví ho to a hrá sa na schovávačku so všetkými čo tú knižku pozerajú.“

A do akej novej reality ho chceš priniesť?

„Ja mám reálny plán, chcem vydávať ďalšieho Bufiho, a chcem do toho dostať jeden taký medzistupeň, ktorý sa práve chystám zrealizovať. Vydám vlastne knižku. Bude to Bufi, ale zábavnejší Bufi. Bude sa to volať Funibuk. Chcem do toho dostať viac tej interakcie, to znamená že to nebude len o tom že hľadať Bufiho ale aj ďalšie veci. Aby si to ľudia naozaj preštudovali. Mám napríklad v pláne v tomto štýle urobiť Bojnický zámok, ale s príbehmi a fórikami, nejak to odľahčím, ale bude tam Pálfy, budú tam nejaké strašidlá, bude tam neviem čo všetko, a tým sa vlastne dostane taká pridaná hodnota, že nebude treba iba hľadať nejakú postavičku ale vypoviem kopec príbehov, samozrejme zábavnou formou.“

Takže Bufi funkuje aj ako element ktorý pozýva do tvojho sveta.

„Áno, áno. Už len keď hľadáš Bufiho tak objavuješ celý ten svet.“

Oki, tak presuňme sa k tým tvojím kartám, lebo sú úplne fascinujúce.

Čo tam máš za osobnosti?

„Prvých som mal politikov, lebo s tými sa to rozbiehalo, a povedal som si že pred každými voľbami urobím nové sedmové karty akože Hra o kreslá, aby som tak trochu prispel k tomu aby ľudia išli voliť. Aby pozerali že koho volia, a nech si teda vyložia tie karty na stôl :) Robil som tých politikov a potom som robil československých hercov lebo som chcel začínať v takom móde ísť k tým najstarším ktorých si súčasníci

pamätajú a z tých legend sa naozaj posúvať do prítomnosti s tým, žeby som chcel robiť ďalšie a ďalšie karty s tými mladšími hercami. Po hercoch som robil spevákov, zase legendy, a teraz robím na československých hokejistoch. Tá éra slávnych zlatých chlapcov. A ešte by som rád robil futbalistov. A robil som aj svetových vedcov, aby aj také hodnotnejšie boli a možno cez tie karty si ľudia mohli riešiť, alebo aj decká, že kto je toto, ako sa volá a že odkiaľ vlastne je. Ale doplnil som ich aj o našich vedcov, lebo máme aj my veľké mená.

Mám ešte zámer povenovať sa Funitímu,

aby tie postavičky začali žiť svojim životom.“

Skvelé plány.

Ďakujem za rozhovor

a držím ti palce,

nech sa ti čo najviac darí.

rt

umenie a kultúra

vydal:
SV SUH
Nová 597/15
972 17 Kanianka

s nesmiernou podporou
Oblasťnej Organizácie Cestovného Ruchu
Región Horná Nitra-Bojnice
a
**Ministerstva cestovného
ruchu a športu SR**

redakčné a grafické spracovanie:
SV SUH

rok vydania: **2025**

región
**Horná Nitra
Bojnice**

**MINISTERSTVO
CESTOVNÉHO RUCHU
A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**DOVOLENKA NA
SLOVENSKU
DOBRY NAPAD**

www.slovakia.travel

codnes.sk

NÁHODNÍK Z CENTRA KREATIVITY

